

А. Смітюх
аспірант кафедри адміністративного та підприємницького права
економіко-правового факультету ОНУ ім. І.І. Мечникова

**ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ ДОГОВОРІВ УНІДРУА
ЯК ЗАСІБ НАДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВУ
МІЖНАРОДНОГО ВИМІРУ**

Принципи міжнародних комерційних договорів, затверджені УНІДРУА у 1994 р. (далі — Принципи УНІДРУА) є міжнародним документом неміждержавного походження. Його автори — вчені та судді з різних країн, знавці з питань зобов'язального права та практики міжнародної торгівлі діяли не від імені вітчизняної держави, а в особистій якості. Принципи УНІДРУА призначені врегу-

лювати питання укладення, тлумачення та змісту, порядку виконання та наслідків невиконання міжнародних комерційних договорів, тобто договорів, які укладають підприємці, якщо відносини, що виникають з таких договорів ускладнені іноземним елементом.

Принципи УНІДРУА втілили ґрунтовні ідеї *lex mercatoria* — заснованої на практиці міжнародної торгівлі позанаціональної системи договірної права, що самовідтворюється міжнародним діловим співтовариством та складає позанаціональний сегмент права міжнародної торгівлі.

За час, який сплинув після затвердження Принципів УНІДРУА, склалась певна практика застосування цього документа міжнародними комерційними арбітражами та державними судами — відомо більш ніж 70 рішень, прийнятих з посиланням на Принципи.

Отже, Принципи УНІДРУА застосовуються:

1.1. цілком автономно (спір вирішується виключно відповідно до норм Принципів):

1.1.1. за погодженням сторін як належне право;

1.1.2. як належне право, коли арбітраж визнає принципову незгоду сторін обрати національне право, що підлягає застосуванню, вповноваженням вирішувати спір відповідно до норм позанаціонального походження (так званий “негативний вибір”);

1.1.3. коли арбітраж у провадженні *ex aequo et bono* вирішить визначати засади справедливості, виходячи з положень Принципів;

1.2. разом з джерелами іншої правової природи:

1.2.1. за попередньою домовленістю сторін норми Принципів УНІДРУА доповнюють відсутні положення національного права чи міжнародної конвенції, або навпаки положення національного права чи міжнародної конвенції доповнюють норми Принципів;

1.2.2. через норми Принципів суд, або арбітраж за власного ініціативою здійснює тлумачення міжнародної конвенції, або доповнює відсутні норми національного права;

1.2.3. додаткове посилання на норми Принципів УНІДРУА підтверджує (легітимізує) обрання арбітражем одного з кількох можливих варіантів вирішення проблеми відповідно до норм національного права;

1.2.4. положення Принципів УНІДРУА визначають засади тлумачення застереження договору про належне право.

Втім, значення Принципів УНІДРУА не треба перебільшувати — вони не повинні розглядатись як виключне джерело права міжнародної торгівлі, бо обмеженість властива будь-якому документу, будь якій системі — як національного, так і позанаціонального походження.

Етосом культури модернізму є нав’язування себе світу, в той час як постмодерністська етика полягає в тому, щоб вписуватись у контекст.

Те саме можна сказати про право, притаманне періодам модерну та постмодерну. Принципи УНІДРУА як феномен постмодерністського права неможливо розглядати однозначно як конкурента традиційних регуляторів міжнародного комерційного обороту, бо міжнародні конвенції мають втілювати та значною мірою втілюють ті ідеї, на яких базується *lex mercatoria*. Принципи УНІДРУА, міжнародні неофіційні кодифікації звичаїв, звичаї, що не зазнали кодифікації, міжнародні конвенції з питань матеріального та колізійного права, національні кодекси та колізійні норми мають різну природу та саме тому можуть доповнювати одне одного. Генеральний секретар ООН ще у своїй історичній доповіді 1966 р. “Прогресивний розвиток права міжнародної торгівлі” зауважив, що передумовою розвитку права міжнародної торгівлі може бути лише поєднання різних засобів уніфікації.

Всі джерела права міжнародної торгівлі мають єдину мету — забезпечити задовільне регулювання міжнародного комерційного обороту. Кожне з них має свої вади та переваги. Арбітражі та суди можуть вирішувати окремі спори відповідно лише до Принципів УНІДРУА, або згідно з міжнародними конвенціями, або використовуючи колізійні норми та національне матеріальне право певної країни. Але якщо за обставинами справи задовільне вирішення проблеми можливе лише завдяки комплексному застосуванню зазначених джерел — повинно мати місце комплексне застосування.

Принципи УНІДРУА є ефективним засобом подолання національної обмеженості судочинства та надання йому у справах з міжнародних комерційних договорів справді міжнародного виміру. Цілком автономне застосування Принципів УНІДРУА повинно бути скоріше винятком, ніж правилом, бо превалювати повинно не протиставлення національного права та *lex mercatoria*, а їх взаємне узгодження; треба не замінити одну систему норм, яка не враховує міжнародної специфіки відносин іншою, яка не враховує національної специфіки, а застосувати їх разом.

